

VÄRDEBESKRIVNING

Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län

Datum: 1998-10-22 rev 2023-03-31

Områdesnummer: NRO 22 087

Områdesnamn: Selångersån

Kommun: Sundsvalls kommun

Kartblad: 17 H SV, 17 H NV, 17 H SO

Läge: 17H4E2D3D

Area: 1224 ha

Naturgeografisk region: 28a. Sydligt boreala kuperade området: Medelpad och "Höga Kusten" i Ångermanland

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Huvudavrinningsområde 41
Selångersån

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsformer: Vågig bergkullterräng

Riksvärde

Vattendrag	Fauna, Flora	
	Recent delta	
Naturskog		

Värdeomdöme: Selångersån är ett relativt stort och oreglerat vattendrag som sina övre delar (Sulån) hyser ett av Sveriges värdefullaste bestånd av flodpärlmussla (starkt hotad). Den är också ett mycket betydelsefullt reproduktionsområde för havsöring (hänsynskrävande). Selångersån med Selångersfjärden hyser även ornitologiska och botaniska värden. Deltabildningen vid åns utlopp i Selångersfjärden är ett instruktivt exempel på pågående deltabildning.

Huvudkriterier:

A. Område med framstående exempel på naturtyp som särskilt väl visar landskapets utveckling samt processer och naturlig utveckling i olika ekologiska system såväl på land som i vatten.

C. Områden med sällsynta naturtyper, hotade eller sårbara biotoper och arter

Förutsättningar för bevarande:

Selångersån bevaras i och återställs till ett så naturligt miljötillstånd som möjligt.

- Vattenkvaliteten uppfyller fastställda miljökvalitetsnormer för vattenförekomsten.
- Ingen vattenreglering och inga dikningar.
- Inga torvtäkter inom tillrinningsområdet.
- En tillräckligt bred skyddszon av träd och annan vegetation sparas längs stranden.
- Inga inplanteringar av främmande arter eller fiskstammar.
- Inga fiskutsättningar med undantag för genetiskt material från ursprungsbestånd.
- Biotopvård utförs på ett sådant sätt att vattenbiotopen återställs till så naturliga förhållanden som möjligt.
- Onaturliga vandringshinder för fisk och andra organismer elimineras. Vägövergångar är utförda så att uter kan passera obehindrat och att den naturliga botten i vattendraget bibehålls eller återställs.

Säkerställande: Naturreservat (MB 7 kap 4 §) bildat 1999 för del av området - Sulån med Sulsjön. Hur resterande del av vattensystemet skall skyddas bör klarläggas.

Natura 2000:

pSCI SE0710131 Övre Sulån

Områdets huvuddrag: Selångersån rinner upp i skogslandet mellan de stora älvarna Ljungan och Indalsälven. I sitt övre lopp kallas åns två huvudgrenar Sättnån respektive Sulån. I Selångersåns dalgång ringlar vattendraget fram i talrika meanderslingor. Dess nedersta lopp genomflyter centrala Sundsvall och har där en medelvattenföring av 4,5 m³/s. Den är därmed kommunens största vattendrag vid sidan av huvudälvarna.

Åns nederbördsområde är 460 km², men sjöprocenten endast 2,4 %. Tidigare anläggningar i ån för flottningen, kvarnar, sågar etc är i dag borta. Ingen reglering av vattenflödet förekommer förutom en spegeldamm vid läget för gamla Sulå bruk.

Den cirka 190 hektar stora och opåverkade Sulsjön utgör källflöde för den lilla skogsån Sulån. Vattendragets övre lopp är en av de mest värdefulla lokalerna i landet för den starkt hotade flodpärlmusslan (*Margaritifera margaritifera*). Vid sjöns utlopp i söder är omgivande terräng mosaikartad med mindre myrar, tjärnar och skogbeväxtade fastmarksåsar. Storlommen ropar under sommarkvällarna utifrån sjön och fiskgjusen häckar i omgivningarna. De till Sulån angränsande skogsmarkerna utgörs i det övre loppet av omkring 100-årig barrblandskog med inslag av äldre tallöverståndare. Bestånden är ogallrade i sen tid och torde ha uppkommit som naturlig förnygring efter dimensionsavverkningar under sent 1800-tal samt efter den brand som övergick åtminstone delar av området för cirka 100 år sedan. Markerna är att betrakta som typiskt brandpräglade.

Hällmarker, blockrika partier, en varierad topografi och mindre myrar gör området omväxlande. Bäverns dämningar och födosök efter vattendraget utgör en naturlig och högst påtaglig omdaning av de strandnära skogsbestånden. Tretåig hackspett söker efter insekter i de överdämda och torkande träden. Flodpärlmussla finns också i Sättnaågrenen närmare bestämt i Bryggjärnsån och Slättlandsån.

Avsaknaden av sjöar i åns lopp medför att snabba vattenståndsförändringar kan inträffa vid kraftiga regn. En aktiv materialtransport i ån avlagrar därför betydande mängder sediment vid åns utlopp i sjön Selångersfjärden. Åns delta i sjön är ett instruktivt exempel på pågående deltabildning. Selångersåns huvudsakliga sträckning går genom jordbruksområden. Längs långa sträckor kantas ån av en kraftig lövskogsridd och en frodig örtvegetation. vid deltabildningen i Selångersfjärden förekommer en yppig vegetation. I den lummiga lövskogen växer bl a stormhatt, springkorn, skuggviol och den ovanliga mandelpilen. Älvtoltan finner här sin sydligaste växtplats i landet. I den täta lövskogen hörs vår och försommar bl a rosenfink och näktergal. Även mindre hackspett förekommer här.

Utanför deltat utbreder sig sjön Selångersfjärden, som har en intressant vattenvegetation. Sjöns särprägel beror på dess avsnörning från havet i relativt sen tid. Här blandas relikta brackvattenarter och växter som vanligen finns i och vid havsvikar med en mera trivial flora.

Vitstjälkmöja och hårsärv (båda havsarter), mannagräs, gul svärdsilja och hästskräppa kan nämnas som exempel på arter, som är mindre vanliga för denna del av landet och för liknande biotoper.

Ån och Selångersfjärden uppvisar en god vattenkemi med bra buffertförmåga mot förurning.

Fjärden är följdenligt en både art- och individrik snäckbiotop. Bl.a förekommer *Gyraulus crista*. Den långa Selångersån rymmer goda reproduktionsområden för havsöring. Även harr förekommer. Selångersfjärden är känd som en rik fågellokal. Under vår- och höststräck rastar sångsvan, vadare och änder. Under häckningstid förekommer bl a rörhöna och småfläckig sumphöna. Här förekommer också de hänsynskrävande fågelarterna fiskgjuse och mindre strandpipare.

Nedström selångersfjärden rinner Selångersån igenom Sundsvall stad och sedan ut till havet. Detta parti av ån har en viktig funktion för den ekologiska konnektiviteten i Selångersåns ekosystem. Alla arter som färdas uppströms eller nedströms till havet måste ta sig igenom denna stadsnära del av ån. Längs ån växer det bland annat buskar och träd som tillsammans bildar en kantzon. Kantzonen har många viktiga funktioner. Den minskar erosion, tar upp näringsämnen som annars skulle rinna ut i ån och landlevande arter använder kantzonens växtlighet som skydd för att kunna färdas uppströms och nedströms. För att Selångersåns ekosystem ska kunna bevaras är det en nödvändighet att livsmiljöer och funktioner i detta ekosystem skyddas även i den urbana miljön.

Referenser:

Guvå L, 1972. Naturvårdsinventering i Västernorrlands län. Del 3. Medelpad.

Ljungankommitten, 1986. Natur och kultur längs Ljungans dalgång.

Wallin B Ch, 1982. De mindre vattendragen i Västernorrlands län. Länsstyrelsen i Västernorrlands län. Publ. 1982:4.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län. Sjö- och vattendragsinventering i Västernorrlands län. Opubl. Fiskeriverket, beslut 1988-04-11 rörande Områden av riksintressen för yrkesfisket, områden av särskilt intresse för fritidsfisket samt områden av särskilt intresse avseende arter och stammar av fisk.

Bergquist, B. 1996. Särskilt skyddsvärda vattenområden med hänsyn till fiske, friluftsliv och förekomst av skyddsvärda fiskarter/stammar.